

סוגיות בדף היומי

נדרים כ"ג. "והו מצטערי רבנן משימשא לטולא ומטולא לשימשא"

כשישבו בצל הלכו בכוונה לשמש כדי שיצטערו מהחמה. ויתכן שעשו זאת מפני כבוד אביו של רבי שמעון, הוא רבנו הקדוש, וא"כ גם זה לא בכלל נולד, דשכיח הוא שהחכמים יצטערו עבור בנו של רבי, אמנם יתכן שהיה זה אחר פטירתו של רבי, שאם רבי היה חי מסתמא היה פונה אליו למצוא פתח.

[האר עינינו – הרה"ג אליהו רוט זצ"ל]

נדרים כ"ג. "א"ל האי לאו נולד הוא דשכיחי אפיקורי דמצערי רבנן"

באוכלא דקצר", לאו דווקא משום שהיו רבנן אלא הוא ראה שרבי ישמעאל ברבי יוסי מצער אנשים, אדרבא רבי ישמעאל היה נראה לו ודאי כחכם והוא כעס עליו שמצער את הבריות, רק שהגמ' נקטה רבנן דלפי האמת הם היו חכמים, ולפ"ז א"ש דשכיחי אפיקורי דמצערי רבנן, בגלל שרק רבי ישמעאל נראה לו חכם ולכן הכהו, ועדיין צ"ע.

[האר עינינו]

נדרים כ"ה. "דביתהו דאביי הוה לה ההיא ברתא הוא אמר לקריבאי והיא אמרה לקריבה אמר לה

תיתסרא הנאתי עלך אי עברת אדעתאי ומינסבת לה לקריבן וכו'"

שאותו קרוב שאשתו רצתה להשיא לו את בתה אינו הגון בשבילה וק"ל.

[האר עינינו]

נדרים כ"ה. "רגז ותבריה לה הוא קניא ואישתפוך הנהו זוזי בארעא ואישתכח דקושטא אישתבע"

לפרעון אתמהה וצ"ב. ושמא כיון שהיה בדעתו לגלות לו שהכסף מוחבא בקנה נחשב לפרעון ודו"ק.

[האר עינינו]

נדרים כ"ה. "והא ההוא חיויא דהוה בשני שבור מלכא רמו ליה תליסר אורוותא דתיבנא ובלע יתהון"

לעבדיך", שזה מבטא את התגברות קושי השעבוד במצרים. [ולפי גירסת הערוך שמדובר בעורות [עיין גלהש"ס], מזכירים את החסדים של הש"ת כמ"ש [בראשית ג' כ"א] "ויעש וגו' כתנות עור וילבישם", ואמרין [סוטה י"ד א'] תורה תחילתה גמ"ח מהאי קרא], ואעפ"כ הנחש בלע את ה"ג אורוותא דתיבנא והבן.

[האר עינינו]

נדרים ל': "הנודר משחורי הראש... ומותר בנשים"

של פאה נוכרית, הכוונה לפאה נוכרית מכוסה. אבל הרמ"א בסימן ע"ה ס' ב' אומר שפאה נוכרית לא נקרא שער באשה ערוה, אומר על זה הרמ"א בס"ק [ה] שכך משמע מהשלטי גבורים במש' בשבת, וראה שפאה נוכרית בפאה נוכרית ולא כמו הר"ש שחולק עליו והביא דחיה לראיתו, והרמ"א מסכים להלכה לרמ"א שפאה נוכרית מותרת, ומה שהב"ש הוכיח מהגמ' בנדרים ומגמרות אחרות שאסור, אומר הרמ"א שזה דוחק גדול.

בהגהות החת"ס שם אומר שמי שמעיין היטב בספר ב"ש יראה שסוף דבריו נכונים ורק שהב"ש הוסיף ראיות ואת הראיות האלה אפשר להפריך אבל בעצם הדבר להלכה הוא צודק, שהביא בשם הג' רבי יהודה כצנלבוין, וכך אומר החת"ס פוסק רבי יעקב עמדן שפאה אסורה, ומה שבכמה מקומות נאמר שאשה יוצאת בפאה נוכרית בחצר, זה דוקא בחצר ובבית אבל לא ברשות הרבים, וכפי שידוע החת"ס החמיר מאד בפאה נוכרית. דבר נוסף הרמ"א שם בס' ע"ה אומר בס"ק [ד] שמשמע מסימן קט"ו באבן העזר, שרק בשוק אסור לאשה נשואה ללכת בשער, אבל בחצר שאין אנשים מצויים שם מותר לה. וכן משמע מתוס' בכתובות, אבל בזוה"ק אומר הרמ"א בפר' נשא החמיר מאד שלא יראה שום שער באשה אפ' בביתה ומסיים הרמ"א וכן ראוי לנהוג שאפ' בבית אסור לאשה ללכת עם שער מגולה, רק שהמהר"ץ חיות שואל על הרמ"א מדוע לא דייק זאת מהסוגיה בנדרים שנאמר "שנשים לעולם מיכסו" משמע אפילו בבית.

* *

יש להבין מהו לשון זה של משימשא לטולא ומטולא לשימשא, ועיין מהרש"א בח"א. ובפשוטו יש לומר מהבוקר ללילה ומהלילה לבוקר כלומר שהיו מצטערים כל היום וכל הלילה למצוא פתח לנדר. ועי"ל שהיו גורמים לעצמם צער בכוונה תחילה כדי שלא יתעצלו מלחפש פתח כגון אם היה להם נעים בשמש הלכו לצל כדי שיהיה להם קר, ואם הרגישו נעימות

קשה לי מאד שהרי כל מה שהקצרא היכה את רבי ישמעאל ברבי יוסי הוא בגלל שציער את החכמים [לפי דעתו] וא"כ איך אפשר לומר שהוא בכלל האפיקורסים המצערים חכמים והרי הוא יצא להגן על החכמים וע"כ שלא עשה זאת מצד אפיקורסות. וא"כ הדרא קושיא לדוכתא דאין פותחין בנולד וצ"ע, ושמא י"ל דמה שאמרה הגמ' "כיון דחזא ההוא קצרא דמצטערי רבנן מחייה

וקשה איך אביי היה מדיר אותה והלא כשרים אינם נודרים ואינם מדירים וי"ל דאביי היה בטוח שהיא לא תעבור על דבריו. ועי"ל דהוה בגדר נדרי מצוה שהיה סבור

קשה לי מדוע זה נחשב לפרעון הרי זה כסף שאי אפשר להשתמש בו מכיון שהיה מוחבא, ומאי שנא מאם היה מחזיר לו את כספו בתוך קן של נחשים האם זה נחשב

נראה לי דזה המעשה בא לרמז על עומק מידת הדין ועל תוקף הגלות. דשבור מלכא הוא מרמז לגלות, שהרי בני ישראל היו תחת שלטונו. והחיויא הוא הנחש המקטרג ומזכיר את עוונותיהם של ישראל. ואע"פ שאנו מזכירים י"ג מידות רחמים של הש"ת וגם מזכירים את קושי השעבוד שזה מרומז בתבן כמ"ש [שמות ה' ט"ז] "תבן אין ניתן

מפרשת הגמ' "נשים לעולם מיכסו", מפרש המפרש "ועטופות כל שעה בלבנים",

רבים דנו בשאלה אם אשה נשואה מותרת בפאה נוכרית הב"ש בסימן י"ח מתייחס לכך בתשובה מעניינת ומוכיח מסוגיתנו שיש לו ראה מבוארת ומבוררת שאין להשיב עליה, היות וכאן מבואר שרק אנשים נקראים שחורי הראש לא נשים, וכפי שמפרש המפרש היות והנשים עטופות כל שעה בלבנים, ולכן אינן נקראות שחורי הראש, וכפי שהקדמונים הסבירו.

השלטי גבורים בפרק במה האשה יוצאת מדייק מהמשנה בשבת "יוצאת אשה בפאה נוכרית בחצר", מכאן ראה וסמך שנשים יוצאות בפאה נוכרית כשהן נשואות, ושואל הב"ש איך יתכן הרי מהסוג' בנדרים נשים לא נקראות שחורי ראש מפני שהן מכוסות בבגד, ואם כפי השלטי גבורים שנשים יוצאות בפאה נוכרית מגולה, איך יתכן לומר ששחורי ראש נקראים אנשים ולא נשים, הרי נשים ג"כ בעלות שער שחור, שהרי הולכות בפאה נוכרית מגולה, אדרבא איפכא מסתברא, היות והן הולכות עם פאה נוכרית צריך להיות להן שם של שחורי ראש יותר משל אנשים, שהרי הן יוצאות יותר מגולות, שהרי האנשים כן מכסים ראשם, אלא מוכרחים לומר שמדובר כאן בפאה נוכרית מכוסה, וכן בכל מקום שמוזכר פאה נוכרית בש"ס אין הכוונה לפאה מגולה, אלא פאה מכוסה, וכפי שהב"ש מביא מכתב יד של הגאון רבי יהודה כצנלבוין זצ"ל האומר שכוונת הגמ' שמביאה בכמה משניות ובכמה מקומות ענין

*

